

Astrantia L.**Jarmanka**

(spracovali A. Hlavaček, M. Jasičová, K. Zahradníková)

Astrantia major L.

Jarmanka väčšia

Astrantia major L. Sp. Pl. ed. 1, p. 235, 1753.

U nás len

subsp. *major*

Jarmanka väčšia pravá

Ic.: Tab. 19, fig. 2, p. 183

Trváca bylina s krátkym, plazivým, šticatým podzemkom. Stonka priama, 30—70 (—100) cm vysoká. Bazálne listy dlho stopkaté, stonkové na pošvách sediace. Listová čepeľ dlaňovite troj- až pätdielna, diely obrátene vajcovité, na vrchole laločnaté, na okraji pílkovité alebo hrubo zúbkaté, prostredný diel takmer až k báze voľný, bočné aspoň do 1/3 zrastené. Okolíky jednoduché, listene obalu kopijovité, vpredu zúbkaté, približne také dlhé alebo dlhšie ako kvety, početné, končisté, trojžilové až päťžilové, červenkasté alebo belavé. Kvety početné, obojpohlavné a tyčinkové. Kališné zuby úzko kopijovité, dlho hrotité. Lupienky kopijovité, na vrchole dovnútra ohnuté, 1—1,5 mm dlhé, belavé. Čnelky vzpriamené, dlhé. Visiace dvojnažky (Ic.: Tab. 18, fig. 4, p. 174) hrebeňovite kýlnaté, 6—8 mm dlhé.

Chromozómy: $2n = 28$, okr. 21d, Kvačianska dolina (Uhríková in: Májovský et al. Acta Fac. Rer. Natur. Univ. Comen.-Bot. 26: 17, 1978); okr. 23a, Juráňová dolina (Hindáková in: Májovský et al. l. c.).

Variabilita. Druh variabilný najmä v dĺžke listeňov obalu. Okrem nominátneho poddruhu, ktorý rastie u nás, bol opísaný poddruh subsp. *carinthiaca* (Hoppe) Arcang. s listeňmi (najmä vo vrcholových okolíkoch) aspoň 2-krát dlhšími ako kvety okolíka. Podobné typy nájdeme aj u nás. Treba ich podrobnejšie sledovať.

Biológia, ekológia, fytoecenológia. Hemikryptofyt. Kvitnutie júl—august. Rastie na čerstvých, najmä vápнитých a výživných pôdach v listnatých, zmiešaných tienistých lesoch, na ich okrajoch, na horských lúkach, v ihličnatých lesoch, v koso-drevine od submontánneho do subalpínskeho stupňa. Maximum: 2140 m n. m., okr. 23c, Havran (Domin 1925b: 9). Vyskytuje sa v spoločenstvách radu *Fagetalia* a zväzov *Calamagrostion variae*, *Triseti-Polygonion bistortae* a iných.